

Sygn. akt IV Ca 38/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2019 roku

Sąd Okręgowy w Płocku IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący - SSO Barbara Kamińska

Sędziowie SO Małgorzata Michalska

SO Renata Wanecka (spr.)

Protokolant: Katarzyna Lewandowska

po rozpoznaniu na rozprawie 28 lutego 2019r. w P.

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

przeciwko J. S.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Płocku z 9 sierpnia 2018 r.

sygn. akt I C 2640/16

oddala apelację.

Sygn. akt IV Ca 38/19

UZASADNIENIE

W dniu 25 maja 2016 r. (...) Sp. z o.o. z siedzibą w G. wniosła przeciwko J. S. pozew o zapłatę kwoty 6.115,65 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty.

Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie 16 czerwca 2016r. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w sprawie VI Nc-e (...), w którym uwzględnił w całości żądanie pozwu.

J. S. wniosła sprzeciw od nakazu zapłaty domagając się oddalenia powództwa.

Postanowieniem z 5 sierpnia 2016 r. Sąd Rejonowy Lublin - Zachód w Lublinie stwierdził utratę mocy przez nakaz zapłaty w całości i przekazał rozpoznanie sprawy do Sądu Rejonowego w Płocku.

Sąd Rejonowy w Płocku wyrokiem z 9 sierpnia 2018r. zasądził od J. S. na rzecz (...) spółki z o.o. w G. 4.440,37 zł z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP, nie wyższymi niż odsetki maksymalne za opóźnienie od 25 maja 2016r. do dnia zapłaty (punkt 1), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (punkt 2) oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanej 429,61 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt 3) i nakazał

pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Płocku 667,02 zł tytułem zwrotu wydatków (punkt 4), nie obciążając pozwanej obowiązkiem zwrotu kosztów sądowych (punkt 5).

Sąd Rejonowy ustalił:

28 lipca 2015r. J. S. zawarła z (...) spółką z o.o. w G. umowę pożyczki w wysokości 3.000 zł (kwota do wypłaty). Prowizja za jej udzielenie określona została na kwotę 3.444 zł (całkowity koszt pożyczki). Łączne zobowiązanie do spłaty przez pozwaną wynosiło 6.444 zł. Umowa pożyczki została zawarta na 12 miesięcy, a spłata miała następować w miesięcznych ratach wynoszących 537 zł, począwszy od 28 sierpnia 2015 r. Pożyczka była nieoprocentowana i obejmowała wyłącznie prowizję. Zgodnie z § 6 ust. 3 umowy roczna stopa zadłużenia przeterminowanego była równa czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. W dacie zawarcia umowy roczna stopa zadłużenia przeterminowanego wynosiła 10%. Na mocy postanowień umowy pozwana zobowiązała się, w przypadku opóźnienia w spłacie rat pożyczki, do poniesienia kosztów działań windykacyjnych. Dokonane wpłaty, zgodnie z postanowieniami umowy, miały być w pierwszej kolejności zaliczane na koszty działań windykacyjnych, następnie na odsetki karne za opóźnienie oraz spłatę pożyczki.

Pismem z 5 października 2015 r. powódka wezwała pozwaną do zapłaty raty w wysokości 537 zł w terminie 7 dni od daty otrzymania tegoż pisma. Ponadto poinformowała, że kwota zadłużenia uległa zwiększeniu o koszty wezwania do zapłaty w kwocie 10 zł.

W związku ze zwłoką w spłacie rat pożyczki powódka wypowiedziała umowę pożyczki z zachowaniem 30 - dniowego terminu wypowiedzenia. Wezwanie do zapłaty obejmowało kwotę 1.094 zł (dwie raty pożyczki) i zostało powiększone o koszty korespondencji (tj. 2 x 10 zł).

W piśmie z 29 lutego 2016 r. pozwana poinformowała, iż saldo zadłużenia, które uznaje jako zobowiązana do spłaty to kwota 2.383 zł wraz z odsetkami ustawowymi. Ponadto pozwana zobowiązała się do dokonywania comiesięcznych wpłat w kwocie po 40 zł.

J. S. nie spłacała terminowo rat pożyczki, dokonała wpłat: 537 zł 3 września 2015 r., 40 zł 15 lutego 2016 r. i 40 zł 15 marca 2016 r. (łącznie 617 zł).

Kwota kosztów udzielonej pożyczki została ustalona na rażąco wysokim poziomie, naruszając tym samym interes konsumenta i stanowiąc 114,8% otrzymanej kwoty pożyczki. Maksymalna wysokość pozaodsetkowych kosztów dla spornej pożyczki udzielonej pozwanej w kwocie 3.000 zł na okres 12 miesięcy (1 rok) wynosi 1.650,00 zł. Pozwana zobowiązana jest dokonać spłaty zobowiązania w kwocie nie wyższej niż 4.440,37 zł.

Dokonując oceny prawnej, Sąd I instancji uznał, że roszczenie powódki zasługiwało na uwzględnienie w części. Jej roszczenie znajduje oparcie w art. 720 kc oraz w przepisach ustawy z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim. Zgodnie z treścią art. 3 ust. 1 powołanej ustawy, przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255.550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi, przy czym w myśl ust. 2 pkt 1 powołanej ustawy za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności umowę pożyczki. Z kolei z art. 5 pkt 8 ustawy wynika, że całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta stanowi sumę całkowitego kosztu kredytu i całkowitej kwoty kredytu. W pkt 6 tego artykułu wskazano, że całkowity koszt kredytu to wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności: odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże, jeżeli są znane kredytodawcy oraz koszty usług dodatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu, z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta.

Sąd Rejonowy podniósł, że przywołana wyżej ustawa nie wyłącza stosowania ogólnych przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących pożyczki. Stanowi jednak ograniczenie wyrażonej w art. 353¹ kc, zasady swobody umów. W myśl zaś art. 720 kc, przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość

pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości.

Zgodnie z art. 353 kc, strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego.

Pożyczkodawca udzielił pozwanej kwoty 4.000 zł, którą zobowiązała się zwrócić do 15 września 2016r. wraz z odsetkami umownymi (602,29 zł), opłatą prowizyjną (2960 zł) i opłatą przygotowawczą (200 zł).

W toku procesu J. S. podważała zasadność żądania opłaty prowizyjnej, uznając ją za niezgodną z zasadami współzycia społecznego. Sąd wskazał, że umowa pożyczki jest umową odpłatną, zaś zwyczajową formą wynagrodzenia za korzystanie z cudzego kapitału są odsetki, ewentualnie także inne opłaty (np. prowizja). Oczywiście wysokość tych opłat nie może być dowolna. W sytuacji gdy są one rażąco wygórowane, można uznać postanowienia umowy je kształtujące, za niezgodne z zasadami współzycia społecznego lub też za zmierzające do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych i przez to nieważne. Czynności prawne bowiem (w tym także i umowy) podlegają ocenie pod kątem zgodności z zasadami współzycia społecznego i zgodności z prawem. Zgodnie zaś z art. 58 § 1 kc, czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest także czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 kc). Sąd Rejonowy podkreślił, że za naruszenie zasad współzycia społecznego należy rozumieć zawarcie umowy sprzecznej z uczciwością i rzetelnością kupiecką lub takiej, która kształtowałaby wzajemne stosunki między stronami w sposób ewidentnie urągający słuszności.

Jednocześnie Sąd wskazał, iż w chwili zawierania przez strony umowy pożyczki nie obowiązywały przepisy określające maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu, które mogły być pobierane od konsumentów. Art. 36a ustawy - określający maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu - dodany został bowiem do ustawy o kredycie konsumenckim ustawą z 5 sierpnia 2015 roku o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw. Przepis ten wszedł w życie dopiero z dniem 11 marca 2016 r.

Mając jednak na uwadze fakt, że ustawodawca ostatecznie określił maksymalną wysokość kosztów pozaodsetkowych, w ocenie Sądu I instancji, ich wysokość winna być uwzględniona przy ocenie zarzutu pozwanej, jako górna granica kosztów, jakich powód może domagać się od niej. Tym samym Sąd przyjął, że do tej granicy przewidziane w umowie koszty pozaodsetkowe nie naruszają ani zasady z art. 5 kc ani nie zmierzają do obejścia ustawy.

Zgodnie z obecnie obowiązującym art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim koszty pozaodsetkowe nie mogą przekroczyć sumy dwóch składników: 25% kredytu (część stała) oraz 30% wartości kredytu w skali roku (część zmienna zależna od czasu trwania umowy). Zgodnie z powyższym dozwolone pozaodsetkowe koszty w niniejszej sprawie, mogłyby wynosić 1.650 zł, tj. $[3.000 \times 25\%] + [(3.000 \times 365/365) \times 30\%] = 750 + 900 = 1.650$ zł.

Tak więc w świetle umowy pożyczki, przy zastosowaniu nowo obowiązujących przepisów całkowity koszt pożyczki wynosiłby 1.813,08 zł [tj. 1.650 ((...)) + 163,08 zł (kwota odsetek)], co stanowiłoby 60,44% kwoty udzielonej pożyczki. Jak wskazał biegły sądowy, w związku z tym, że pozwana spłaciła tylko jedną ratę pożyczki po terminie (tj. 3 września 2015 r.) to powód od nieterminowo spłaconych rat miałby prawo naliczania maksymalnych odsetek w wysokości 14%, co powoduje, że rozliczenie niespłaconej pożyczki wyglądałoby następująco:

- kwota wpłacona przez pozwaną 3 września 2015 r. w wysokości 537 zł zostałaby rozliczona: 250 zł spłata pierwszej raty kredytu, 137,50 zł spłata kosztów pozaodsetkowych, 42,58 zł zapłacone odsetki od spłaconej 1 raty i 106,92 zł tytułem spłaty części kosztów pozaodsetkowych przy drugiej racie. Kwota odsetek maksymalnych w wysokości 14% wynosiłaby odpowiednio 327,37 zł.

W tej sytuacji łącznie kwota do zapłaty na dzień wniesienia pozwu powinna być nie wyższa niż 4.440,37 zł, tj. 2.750 zł (niespłacona pożyczka - 3.000 zł - 250 zł) + 1.405,58 zł (niespłacone koszty - 1.650 zł - 244,42 zł) + 284,79 zł (niespłacone odsetki - 327,37 zł - 42,58 zł) ~ 80 zł (kwota wpłacona przez pozwaną poza I ratą) 4.440,37 zł.

W świetle umowy zatem, pozwana winna zapłacić powódce kwotę 4.440,37 zł, na co składała się 2.750 zł (kwota pożyczki) + 1.405,58 zł (maksymalne pozaodsetkowe koszty) + 284,79 zł (odsetki umowne), o czym Sąd orzekł w pkt I wyroku.

W pozostałym zakresie powództwo było niezasadne (z uwagi na wyżej opisaną niezgodność z prawem i zasadami współżycia społecznego - art. 58 § 1 i 2 kc w zw. z art. 58 § 3 kc) i jako takie podlegało oddaleniu (pkt 2 sentencji).

W ocenie Sądu Rejonowego, pozwana nie udowodniła, że kwestionowane postanowienia umowy poza zakresem uwzględnionym przez Sąd, zmierzają do obejścia prawa czy też naruszają reguły uczciwości kontraktowej. Sąd podkreślił, że zaciągnięcie pożyczki było świadomą i suwerenną decyzją pozwanej, która zaakceptowała prezentowane jej warunki. Wskutek zaniechania przez nią dalszej spłaty zobowiązania, pożyczka jest do chwili obecnej obsługiwana przez pożyczkodawcę, który może ponosić z tego tytułu większych kosztów, niż przy terminowej spłacie konkretnych i ustalonych przez strony kwot. Okoliczność ta tym bardziej uzasadnia żądanie powódki zasądzenia kosztów pozaodsetkowych. Sąd podniósł również, że okoliczność, że w dacie zawarcia umowy nie obowiązywały przepisy dotyczące pozaodsetkowych kosztów maksymalnych, nie oznacza, że Sąd nie może przyjąć do swojego sposobu rozliczenia takich kosztów, aby postanowienia umowne odpowiadały dobremu obyczajom i zasadom współżycia społecznego.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 100 kpc, stosunkowo je rozdzielając.

W pkt 4 wyroku - tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa - Sąd na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 kpc, nakazał pobrać od powódki kwotę odpowiadającą zakresowi przegranej.

W zakresie, w jakim nieuiszczone koszty sądowe powinna ponieść pozwana, Sąd na podstawie art. 102 kpc postanowił zwolnić ją od ich uiszczenia.

Apelację od wyroku złożyła (...) spółka z o.o. w G., zaskarżając go w punktach 2, 3, 4 i zarzuciła naruszenie:

- art. 353¹ kc w zw. z art. 58 kc w zw. z art. 720 kc w zw. z art. 65 § 2 kc w zw. z art. 3 ust. 2 pkt 1) ustawy z 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim i błędne uznanie, że żądanie powódki w zakresie prowizji w kwocie określonej w umowie pożyczki jest niezasadne, podczas gdy przepisy kodeksu cywilnego pozostawiają stronom umowy pożyczki dowolność co do ustalenia formy odpłatności w umowie pożyczki, a mając na uwadze przepisy w/w ustawy, formą odpłatności może być również prowizja, a strony umowy pożyczki uprawnione są na gruncie zasady swobody umów do ustalenia wysokości należnego pożyczkodawcy wynagrodzenia na dowolnym poziomie, a w związku z powyższym powódka zasadnie dochodzi prowizji w kwocie określonej w umowie pożyczki od strony pozwanej;

- art. 36a ustawy z 2011r., zmienionej ustawą z 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2015.1357) poprzez błędne zastosowanie i w konsekwencji błędne uznanie przez Sąd I instancji, że ustalona w umowie pożyczki prowizja jest zawyżona, co spowodowało jej zmniejszenie przez Sąd I Instancji, podczas gdy w dacie zawarcia umowy pożyczki w/w przepis nie obowiązywał i Sąd nie mógł go zastosować;

- art. 316 § 1 kpc w zw. z art. 3 kc, polegające na rozstrzygnięciu sprawy w oparciu o przepis prawa, który w dacie orzekania nie miał zastosowania do rozstrzyganej przez Sąd I instancji sprawy, a nie było żadnych przepisów prawa intertemporalnego pozwalających ww. przepis zastosować;

- art. 233 § 1 kpc, które miało wpływ na treść orzeczenia, przez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego poprzez błędne przyjęcie, że kwota prowizji jest zawyżona, stanowiąc 114,8%

kwoty otrzymanej przez stronę pozwaną, podczas gdy strona pozwana otrzymała kwotę 6.444 zł, co czyni ustalenie Sąd I instancji oczywiście błędnym.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od strony pozwanej na jej rzecz kwoty 6.115,65 zł oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Płocku i pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Okręgowy w całości podziela i przyjmuje za własne. Sąd I instancji nie naruszył art. 233 § 1 kpc, ustalając, że wysokość udzielonej pożyczki wynosiła w istocie 3.000 zł, skoro pozwana otrzymała do wypłaty taką właśnie kwotę, a pozostała część została zaliczona na poczet prowizji. Świadczy o tym treść pisemnej umowy nr (...)(...).

Sąd Rejonowy prawidłowo zastosował również art. 353¹ kc w zw. z art. 58 kc w zw. z art. 720 kc w zw. z art. 65 § 2 kc w zw. z art. 3 ust. 2 pkt 1) ustawy z 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim.

Wbrew przekonaniu powódki, art. 353¹ kc, statuujący zasadę swobody umów, nie oznacza całkowitej jej dowolności. Stosunek zobowiązaniowy, który strony mogą kształtować swobodnie, musi pozostawać w zgodzie z ustawą i zasadami współżycia społecznego. Ponieważ umowa pożyczki została zawarta z konsumentem, powinna czynić zadość także wymogom ustawy o kredycie konsumenckim.

Trzeba przyznać, że umowa jasno przewidywała wysokość prowizji, ale biorąc pod uwagę, że przewyższała ona kwotę udzielonej pożyczki, należy zgodzić się z oceną Sądu Rejonowego, iż takie rozwiązanie stanowiło nadużycie prawa. Pożyczkodawca ma prawo oczekiwać, że w zamian za udzielenie pożyczki uzyska wynagrodzenie, czy to w postaci odsetek, czy też w formie prowizji. Nie oznacza to jednak, iż może windować wysokość spodziewanego wynagrodzenia bez żadnych limitów, zwłaszcza w stosunkach z konsumentami.

Sąd I instancji podkreślił w uzasadnieniu swojego orzeczenia, że art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim wszedł w życie już po zawarciu przez strony umowy pożyczki. Niemniej jednak, miarkując wysokość należnego powódce wynagrodzenia mógł posilkować się przyjętym tam rozwiązaniem, wszak bierze ono pod uwagę nie tylko samą wysokość udzielonego kredytu, ale również czas spłaty. Sąd Okręgowy podziela pogląd Sądu Rejonowego, że skoro wspomniany wzór przewiduje najistotniejsze czynniki wpływające na wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu, to nie ma przeszkód, aby się do niego odwołać, jedynie posilkowo stosując przyjęte obecnie rozwiązanie ustawowe.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu stanowi następstwo tylko częściowego uznania żądań strony powodowej. Ponieważ Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, nie ma też przesłanek do zmiany orzeczenia o kosztach procesu i kosztach sądowych.

Z tych wszystkich względów, Sąd Okręgowy oddalił apelację na podstawie art. 385 kpc.

Małgorzata Michalska B. R. W.